

Aloha... dansen uit Polynesië

Polynesië bestaat uit de Hawaï-eilanden, Paaseiland, Frans-Polynesië, de Cook Eilanden, Niue, Amerikaans Samoa, West-Samoa, Tokelau, Wallis & Futuna, Tonga en Nieuw-Zeeland. Sommige eilanden zijn van vulkanische oorsprong, andere eilanden zijn atollen (koraaleilanden).

De bewoners van Polynesië

De oorsprong van vele bewoners is een raadsel. De Polynesiërs waren destijds wegens overbevolking van de eilanden regelmatig gedwongen om via gewapende strijd voor gebiedsuitbreiding te zorgen. Elementen uit heldhaftige strijdtoneelen uit het verleden worden in dansen weerspiegeld. Deze energieke dansen zijn meestal mannendansen, en vormen een schril contrast met veel andere dansen, waarin lieflijke, verfijnde hand-, vinger- en hoofdbewegingen van op de grond gezeten of staande danseressen (ook dansers) centraal staan (bv. Tonga-Samoa) of waarin danseressen de heupen ronddraaien (Tahiti).

Spreekzingen

Een zangstijl die in geheel Polynesië en ook in Micronesië voorkomt is die van het spreekzingen, het Sprachgesang, een zangwijze die het midden houdt tussen melodisch spreken en sprekend zingen en die vaak gebruikt wordt bij het uitvoeren van de krijgdsansen. Met diverse vocale uitingen, stampen met de voeten, handenklappen en dijenkletsen accentueert men daarbij de ritmes van de dansers waarbij verder geen instrumenten gebruikt worden.

Naast het spreekzingen vindt men ook diverse vormen van meerstemmigheid in het gebied, zowel inheemse als door het Westen beïnvloede vormen.

Straffe verhalen

In Polynesië zijn de teksten van de liederen belangrijk. Men beluistert een lied vooral om de inhoud van de tekst en niet om het muzikale. De onderwerpen waarover gezongen wordt zijn bv. de natuur, de mythologie, goden en helden, geschiedenis, het eigen land, familie en gemeenschap, reizen, huizen- en botenbouw, ... en allerlei sociale gebeurtenissen.

Elk eiland heeft iets apart

Elke eilandengroep heeft zijn eigen specifieke kenmerken op gebied van zang, dans en instrumenten.

Samoa

Op de Samoa-eilanden maken zang en dans nog altijd een vast deel uit van het dagelijkse levenspatroon.

De 'siva' is er de nationale dans. Er bestaan geen vaste voorgeschreven figuren, wel bestaan er basisbewegingen waarop men kan experimenteren. De 'siva' is de enige expressievorm waarin de Samoan zich vrij kan uiten. Er bestaan ook groepsdansen waarin bepaalde gebeurtenissen uit de geschiedenis worden uitgebeeld.

Men kent ook de 'sasa', een dans waarin oorlogshandelingen worden uitgebeeld. De messendans, die ook elders voorkomt, is een echt Samoaanse traditie. Tegenwoordig wordt deze in verbasterde vorm uitgevoerd als vuurdans met brandende fakkels i.p.v.

messen. Op een opgerolde zitmat ('fala'), vaak met stukken holle bamboe of lege flessen erin ('tuitui' genaamd), trommelt men bij de liederen met stokken het ritme. De 'sasa' begeleidt men op de spleettrommels ('lali' en 'paté'), die men ook als signaalinstrumenten gebruikt net als de schelptrompet ('foafoa' of 'pu'). Spleettrommels en zitmatten als percussie-instrument komen ook in Wallis en Futuna voor. Op Wallis gebruikt men tevens een houten kistje bekleed met geklopte en beschilderde boomschors ('tapa') om op te trommelen.

Tuvalu

De dans van Tuvalu heet 'fa'atele' en wordt begeleid met zang en trommelen op de grond. Een zangkoor begeleidt zichzelf door met de handen op de vloer het ritme te slaan.

Tahiti

De bekendste dans van Tahiti, dat behoort tot Frans-Polynesië, is de 'tamuré', waarbij de danseressen de heupen snel in een cirkel ronddraaien. De bekendste mannendans daar is die waarbij op het ritme van de muziek de knieën worden geopend en gesloten.

De Maori's

Bij de Maori (sinds de 12de eeuw vanuit Oost-Polynesië in Nieuw-Zeeland terechtgekomen), kent men de 'haka', een oude krijgsdans en de 'patere', dans handelend over de geschiedenis van de stam of over iemands afstamming. Deze muziek is vaak tekstgericht en volgt het woordritme, een vrij ritme, niet gebonden aan een maatindeling.

Als instrumenten gebruikte men vroeger één- en tweevellige cilindervormige trommels, spleettrommels, schelptrompetten, de bamboeklarinet en neusfluiten.

Terwijl in het hart van Polynesië, met name Samoa, de oude muziek- en danscultuur nog sterk leeft onder de bevolking, is die elders bv. op het Paaseiland grotendeels verdwenen.

De beschaving van de Samoanen in westelijk Polynesië, de belangrijkste etnische groep van deze eilandengordel, vertoont veel gelijkenis met de cultuur van Zuidoost-Azië. Ze bezit bovendien bepaalde kenmerken die aan Noord- en Zuid-Amerika herinneren.

Knappe tiepen

De Polynesiërs hebben een goudbruine huidskleur, gitzwart haar, donkere ogen en een opgeruimd zorgeloos karakter. De natuur biedt hun immers voedsel in overvloed: de kokosnoot, copra, de palmwijn, de palmkool, kokosolie, ...

De Polynesiërs zijn handige vissers, maar hun vangst is bijna uitsluitend voor lokaal verbruik bestemd (uitgezonderd oesterparels). Zij zijn tevens behendige botenbouwers.

Het klimaat op deze eilanden is bijzonder zacht.

Het Paaseiland

Het Paaseiland ligt het verst verwijderd van de Chileense kust (op 3780 km) en ligt samen met het kleine Isla Sala Gomez in het uiterste oosten van Polynesië.

Het eiland kreeg zijn naam van de Hollandse zeevaarder Jacob Roggeveen, die het op Paaszondag in 1722 aandeed. Het heeft ook Polynesische namen, zoals Rapa-nui (Groot Rapa), dit in tegenstelling tot Rapa-iti (Klein Rapa), een eilandje dat iets westelijker ligt. Andere namen zijn Te-Pito-te-Henua ('De navel van de eilanden'), Mata-ki-te-rangi ('Ogen opgeslagen naar de hemel') en Hiti-ai-rangi ('Grens van de hemel')

Spreken is goud

De Paaseilanders hebben een mondeling overgeleverde geschiedenis, die verhaalt hoe het eiland werd ontdekt door koning uit 'het land van de rijzende zon', uit het oosten dus. Hij had 300 volgelingen bij zich die een nederzetting stichtten.

Paaseiland heeft een oppervlakte van 118 km² en het dichtsbijgelegen bewoond eiland ligt 1800 km westelijker. Beroemd zijn de enorme, uit één stuk gehouwen beelden met gigantische hoofden zonder ogen.

Toen Roggeveen op het eiland kwam, maakte de bevolking een krachtige en tamelijk welvarende indruk, men schatte de bevolking op vele duizenden.

Toen James Cook 52 jaar later op het eiland kwam, was alles veranderd. Het leek of het grootste deel van de bevolking in de oorlog was omgekomen. De grote stenen beelden leken helemaal geen godsdienstige betekenis meer te hebben en een aantal was omgevallen. Rond 1870 was de oorspronkelijke bevolking teruggelopen tot iets meer dan 100. De bevolkingsdichtheid steeg weer door immigratie vanuit Tahiti en Chili, gemengde huwelijken werden vanzelfsprekend. Nu wordt het eiland bewoond door Polynesiërs.

Ad en Lucia Linkels

Dat het momenteel mogelijk is om kennis te maken met de rijke cultuur van deze eilanden hebben we te danken aan het jarenlange intensieve opzoekingswerk van Ad en Lucia Linkels uit Tilburg(NL). Zij hebben met heel veel zorg en geduld deze programma's samengesteld en verzameld. Wij hopen door mee deze programma's te verspreiden dat er een grotere belangstelling zou groeien voor dansen uit Polynesië.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.